

IN DE HUID VAN DE KARPER

Dankzij de schitterende onderwaterbeelden van duikster Janny Bosman kunnen we als het ware meezwemmen met de vissen. En de leefomgeving van de karper door diens ogen zien. Dat is bijzonder én leerzaam. Hét VISblad selecteerde tien exemplarische foto's en karperexpert Gerwin Gerlach geeft bij elke foto tekst en uitleg over het gedrag van de karper.

TEKST: GERWIN GERLACH > FOTOGRAFIE: JANNY BOSMAN

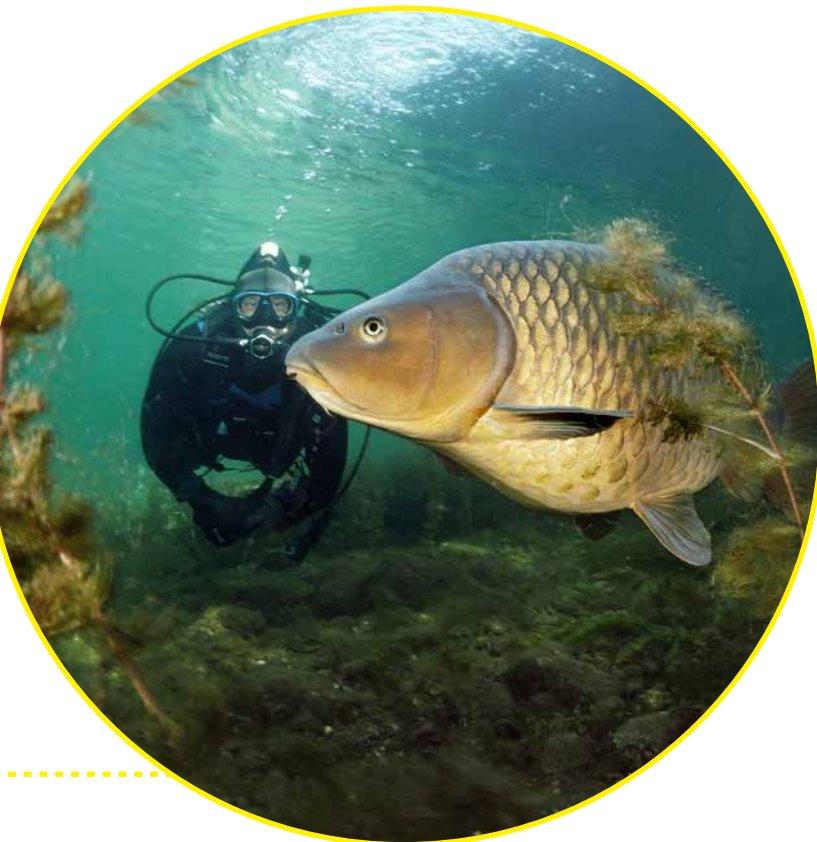
Er zijn maar weinig vissoorten in ons binnenwater die zo tot de verbeelding spreken als de karper. Op zonnige dagen tonen ze zich soms hoog in het water en sta je versteld van hun majestueuze verschijning. Karpervissers besteden dagen – soms zelfs maanden – aan het vangen van die ene karper en zijn zeer voldaan als het uiteindelijk lukt. Om een succesvolle karpervisser te zijn, moet je eigenlijk in de huid van de karper kruipen en proberen te doorgronden waarom de vis bepaald gedrag vertoont. Of waarom hij op dat moment op die plek aanwezig is.

>> **OP HALF WATER**

Lange tijd was de veronderstelling dat *Cyprinus carpio* vooral bij de bodem zwemt en alleen met zonnig weer de hogere waterlagen opzoekt. Dankzij de moderne fishfinders blijkt echter dat karpers heel vaak op half water zwemmen en daar ook veel tijd 'hangend' doorbrengen. Hier voeren ze zich actief met muggenlarven en andere organismen. Dat doen ze door happen water te nemen en al het eetbare eruit te filteren. Karpervissers spelen hierop in door te vissen met de zig-rig – een drijvend imitatie-aasje dat halverwege tussen bodem en wateroppervlak wordt gepresenteerd, of nog iets hoger. Dat werkt vaak goed – zelfs in het donker!

>> **NIET SNEL BANG**

Als visser weet je dat je heel voorzichtig moet zijn bij het benaderen van een karper die hoog in het water of strak langs de kant ligt. Een harde voetstap, te snelle beweging of jouw schaduw die over de vis valt – en hij is weg. Hoewel de karper bijzonder op zijn hoede is voor gevaar van boven water, is er onder water eigenlijk niets dat hem angst inboezemt. Een karper kan na drie tot vijf jaar al niet meer door roofvissen worden opgegeten. Zelfs een metersnoek of meerval van anderhalve meter gaan ze niet uit de weg. Vanaf enig formaat voelt de karper zich onder water zo veilig, dat zelfs een zwemmer of duiker heel dichtbij kan komen!

>> **ZWEMMEN ALS EEN ACROBAAT**

Een karper kan ondanks zijn plumpe lichaamsbouw toch vrij soepeltjes tussen planten en takken door manoeuvreren, zonder deze aan te raken. Dat doet hij vooral met behulp van zijn ogen, waarvan de ooglenzen vrij ver naar buiten steekt. Hierdoor ziet hij bijna alles om zich heen, behalve recht achter zich. Vóór de vis overlapt het zicht waardoor de afstand goed kan worden ingeschat. In het donker speelt vooral het zijlijnorgaan een belangrijke rol. Dit zintuig is zichtbaar als een smalle lijn die horizontaal over de beide flanken loopt en werkt bijna hetzelfde als een sonar voor een duikboot.

>> **WROETEN IN DE BODEM**

Bij het 'bodemazen' zuigt de karper bodemmateriaal op en scheidt hij de eetbare en niet-eetbare delen. Steentjes en zand zakken via de eerste kieuwspleet naar buiten. De eetbare delen worden opgevangen op de kieuwzeef, die bezaaid is met smaakknopjes. Het voedsel – denk aan muggenlarven en slakjes, maar ook aan jouw boilies en particles – wordt samen met de niet-eetbare bodemprut in de bek heen en weer gespoeld tot het slib eruit is gefilterd. Het voedsel wordt dan met water naar de keel gebracht en ingeslikt. Bij deze manier van voedsel zoeken ontstaan in wateren met zachte bodems grote modderwolken.

>> **EINZELGÄNGER OF GROEPSDIER?**

Veel vissoorten vormen scholen als verdedigingsmechanisme tegen roofvissen. Karpers groeien al snel uit tot een formaat waarbij ze veilig zijn voor bijvoorbeeld snoek en meerval, maar toch zie je bij grotere exemplaren ook schoolvorming. Ze vinden het prettig om zich te omringen met soortgenoten, waarbij groepjes van vijf tot wel vijftig stuks worden gevormd. Vaak zijn dit vissen van dezelfde lichte. Oudere karpers worden ietwat eenkennig en vormen selecte groepjes van slechts twee of drie grote vissen. Deze blijven als vaste koppeltjes altijd in elkaars buurt. Daardoor komt het voor dat bepaalde duo's of trio's met regelmaat kort na elkaar op dezelfde plek worden gevangen.

>> **'S NACHTS NAVIGEREN**

Een boot of vliegtuig vindt in het donker met behulp van radar zijn weg. Maar hoe doet een karper dat? In eerste instantie gebruikt hij zijn ogen, die ook infrarood licht kunnen waarnemen. Dit zorgt voor een goed nachtzicht, zeker als er ook nog enig maan- of kunstlicht aanwezig is. In het pikkedonker zorgt het zijlijnorgaan dat de vis nergens tegenaan botst. Ook heeft de vis een zeer goed ontwikkelde reuk, waarmee hij in het donker niet alleen voedsel kan vinden, maar bijvoorbeeld ook kan ruiken of er een modderbodem of veld met waterplanten in de buurt is.

» **KRACHTIGE KEELTANDEN**

Karpers hebben geen enkel probleem met hard voedsel zoals mosselen en slakjes – of jouw tiggernoten. Dit harde eten wordt eerst schoongespoeld door het een paar keer op te nemen en uit te spugen. Daarna kraakt de vis het achterin de keel, tussen de keeltanden en een harde kauwplaat in het gehemelte. Dit gebeurt met veel kracht, dankzij de verschillende spiergroepen die meewerken. Er zijn geen andere Nederlandse vissoorten die over dezelfde krachtige ‘tools’ beschikken, wat de karper op voedselgebied een flink voordeel geeft ten opzichte van witvis.

» **BRASEM TOLEREREN**

Wat opvalt aan de onderwaterfilmpjes van voerplekken is dat karpers heel vaak samen met brasems zwemmen, waarbij je geen enkele onderlinge agressie ziet. Ze tolereren elkaar, wellicht ook omdat er op de voerplek zoveel voer ligt dat er geen enkele reden is voor voedselnijd. Voor karpervissers is die onderlinge tolerantie niet altijd gunstig: soms gaat er aan de vangst van een karper een hele serie brasems vooraf. Maar de vangst van brasem wil dus niet per se zeggen dat er geen karper in de buurt is.

» **EEN DAK BOVEN HET HOOFD**

Net als mensen houden karpers van een dak boven hun hoofd: het geeft een gevoel van veiligheid. Botensteigers, lage bruggen, duikers, overhangende bomen en lelievelden zorgen voor beschutting waaronder karpers zich op hun gemak voelen. Als het je lukt om je aas op zo'n plek te krijgen, dan is de kans groot dat het zonder argwaan wordt gepakt. Het zijn eigenlijk altijd rustplekken, waar ze soms ook actief naar voedsel zoeken. Zo is er op de takken van omgevallen bomen en overhangende struiken altijd voedsel te vinden in de vorm van driehoeksmosselen, slakken en insectenlarven. Ook al zitten de mosseltjes stevig aan de takken vast; de karper krijgt ze eraf!

» **GEEN ANGST VOOR ONDIEPTEN**

Vooral 's nachts en in de paaitijd durven karpers in heel ondiep water te zwemmen om respectievelijk voedsel te zoeken of te paaien. Een waterdiepte van 20-25 centimeter kan al voldoende zijn en soms zwemmen de vissen daar dan 'gewoon' met hun rug boven water. Bij een hoge rivierwaterstand zwemmen karpers als eerste de ondergelopen weilanden op, om regenwormen en ander lekkers te zoeken. Soms raken ze bij afgaand water in de problemen, waarna ze met behulp van (schep) netten moeten worden gevangen en teruggezet op de rivier. Dit overkomt vooral jongere vissen van recente uitzettingen, die nog niet zoveel 'rivier-ervaring' hebben. Van getijdenzones is verder bekend dat karper met hoogwater stukken opzwemt die met laagwater weer volledig droogvallen. Wat dat aangaat zijn het echte opportunisten.

